լիկութեան. ժողովուրդը անարժան հովուի դէմ նոյն զէնքով մաքառել ուզեց։ Անփառունակ մահով մեռաւ Նիկոլը 1681 թուին. իսկ Լեհաստանի հայք նրա փառասիրութեան զոհը դարձան։

Ց. Եպ. Մովսիսեան

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ Ա., Բ, Գ, Դ, 1900 թ.

(Вѣдомость А, Б, В, Г, 1900 г.)

Ա. Էջմիածնի Սինոդը իւրաքանչիւր տարի ներկայացնում է Ներքին գործոց նախարարութեան տեղեկագիր, որ բաղկացած է լինում չորս մասից և իւրաքանչիւր մասը կրում է վերոյիշեալ մի տառի անունը։ Ա. մասը պարունակում է վիճակագրական տեղեկութիւններ մեր եկեղեցիների, վանքերի, ծխականների, հոգևոր ուսումնարանների և աստուածահաճոյ հիմնարկութիւնների մասին։ Բ. մասը վերաբերում է կուսակրօն և ամուսնացած հոգևորականութեան։ Գ. մասը նուիրուած է լինում մեր եկեղեցիների շարժական և անշարժ կայքերի վիճակագրութեան։ Իսկ Դ. մասը պարունակում է տեղեկութիւններ վանքերի շարժական և անշարժ կայքերի մասին։ Այս տեղեկագիրը պաշտօնական բնաւորութիւն ունի և կազմւում է հետևեալ կերպով։ Իւրաքանչիւր Վիճակային ատեան իր ստորադրեալ Հոգևոր ատեանների և անձանց միջոցով քաղում է չափաբերական մատեաններից, հաշուէ-մատեաններից և ծխատէր քահանաների կազմած ցուցակներից վերոյիշեալ տեղեկութիւնները և ներկայացնում Սինոդին, որն իր կողմից ուղարկում է Ներքին գործոց նախարարութեան։ Այն տեղեկութիւնները, որոնք բարեխղճաբար քաղուած են չափաբերական մատեաններից, հաշուէ-մատեաններից և կամ կարողաւոր քահանաների խնամքով կազմած ցուցակներից, բոլորովին ճիշդ են, իսկ նրանք, որոնք

հաւաքուած են անձեռնահաս քահանաների ձեռքով, կամ նոյն իսկ չափաբերական մատեաններից և հաշուէմատեաններից հանուած՝ գործին անտարբեր և մեքենայաբար վերաբերուող ծառայողների ձեռքով, անտարակոյս պարունակում են անճշդութիւններ և դուցէ մեծամեծ սխալներ։ Այս տեսակէտից նայելով սոյն տեղեկագրի վերայ, պէտք է ասենք, որ ծխականների թիւը մօտաւոր թիւ է, քաղուած քահանաների կազմած ցուցակներից և նրա անպայման ստուգութեան երաշխաւորել չենք կարող։ Վանքերի և եկեղեցիների թիւը կարելի է ճիշդ համարել, սակայն ի նկատի պէտք է ունենալ, որ մի քանի տեղ ծխական եկեղեցիների և շէն վանքերի թուի մէջ հաշուած են և ուխտատեղիները, առանց յիշատակութիւն անելու դրա մասին։ Կուսակրօն և ամուսնացած քահանաների թիւը ստոյգ պէտք է համարել, ի բաց առեալ եկեղեցական սպասաւորների թիւը, որն անճիշդ է։ Ըստ մեզ այս անճշդութիւնը առաջանում է նրանից, որ շատ տեղ եկեղեցական սպասաւոր ասելով հասկացել են, ինչպէս և պէտք էր հասկանալ, միայն օրինական եղանակով հոգևոր կոչման մէջ մտած եկեղեցական սպասաւորներին. իսկ այլ տեղեր սխալմամբ հասկացել են ընդհանրապէս բոլոր տիրացուներին։ Եկեղեցական և վանքական ելևմուտքի և դրամագլուխների գումարը ճիշդ է, քաղուած լինելով պաշտօնական հաշուէմատեաններից։

Ինչ վերաբերում է եկեղեցական և վանքական անշարժ կայքերին, այժմ մտադիր չենք դրանց մասին տեղեկութիւններ հաղորդել, յուսալով մի այլ անգամ դառնալ այդ խնդրին։

Առհասարակ առանց մասնագէտ վիճակագրողների, լոկ վարչական եղանակով կազմուած սոյն տեսակ վիճակագրական տեղեկութիւնները անշուշտ չեն կարող երաշխել կատարելութեան մասին։ Իսկ գիտական եղանակով և բանիմաց մասնագէտների ձեռքով կազմուած վիճակագրական տեղեկագիրները պակասում են ընդհանրապէս Ռուսաստանում և մասնաւորապէս մեզանում, Կովկասում։ Ուստի և սոյն տեղեկագիրը իր բոլոր պակասութիւններով հանդերձ յամենայն դէպս հետաքրքրութիւնից զուրկ լինել չի կարող, մանաւանդ որ,

ինչպէս արդէն յիշեցինք, պաշտօնական բնաւորութիւն ունի, հետևապէս և առանձին կարևորութիւն։

Սկսենք առաջ բերել վիճակագրական տեղեկութիւններ ըստ թեմերի, տեղ տեղ աւելացնելով և մեր նկատողութիւնները։

Ա.

ԵՐԵՒԱՆԻ ԹԵՄ

Երեւանեան նահանգի եւ նոյն զաւառի Երեւան քաղաքում՝ կայ 6 եկեղեցի, 17 քահանայ, 4531 ար., 4099 իգ., ընդամենը 8630 ծխական. արականը իգականից շատ է 432 ով։ Մի եկեղեցին ունի միջին թւով 1438 ծխական. մի քահանան 508 ծխական։ Կայ 1 արքեպիսկոպոս, 2 վարդապետ, 18 եկեղեցական սպասաւոր։ 6 եկեղեցին միասին ունին ընդամենը 15032 ր. 38 կ. դրամագլուխ. 3602 ր. 45 կ. տարեկան մուտք. 3914 ր. 97 կ. տարեկան ելք։ Երեւանում կայ 1 թեմական դպրանոց, 460 աշակերտով և 20 ուսուցչով։

Նոյն զաւառի 65 գիւղում՝—64 եկեղեցի, 4 վանք, 84 քահանայ, 23893 ար., 21225 իգ., ընդամենը 45118 ծխական. արականը իգականից շատ է 2668 ով։ Մի եկեղեցին ունի միջին թւով 705 ծխական, մի քահանան 537 ծխական։ Կայ 24 եկեղ. սպասաւոր։ 64 եկեղեցին ի միասին ունին 40623 ր. 35 կ. դրամագլուխ. 2855 ր. 92 կ. տարեկ. մուտք, 3091 ր. 81 կ. ելք։ 4 վանքը միասին ունին ընդամենը տարեկան 2048 ր. 58 կ. մուտք, 2988 ր. 19 կ. ելք։

Հին-Նախիջեւան զաւառի Հին-Նախիջեւան քաղաքում՝— 3 եկեղ. 5 քահանայ, 845 ար., 837 իգ., ընդամ. 1682 ծխական. արականը շատ է իգականից 8 ով։ Մի եկեղեցին ունի 561 ծխական, մի քահանան 336 ծխական։ Կայ 1 վարդապետ, 2 եկեղ. սպասաւոր։ 3 եկեղեցին միասին ունին 4450 ր. 74 կ. դրամագլուխ, 696 ր. 14 կ. մուտք, 543 ր. 95 կ. ելք։

Նոյն զաւառի Օրդուպատ քաղաքում՝—1 եկ., 1 քհ., 122 ար., 120 իգ., ընդամենը 242 ծխական. արականը իգա-

կանից շատ է 2 ով։ Եկեղեցին ունի 181 ր. 96 կ. դրամագլուխ, 70 ր. 15 կ. մուտք, 67 ր. 90 կ. ելք։

Նոյն գաւառի 85 գիւղում — 90 եկեղ., 76 քահանայ, 12 վանք. 30402 ար., 25946 իգ., ընդամ. 56348 ծխական. արականը իգականից շատ է 4456 ով։ Մի եկեղեցին ունի միջին թւով 626 ծխական, մի քահանան 741 ծխակ.։ Կայ 2 եկեղ. սպասաւոր։ 90 եկեղեցին միասին ունին 42403 ր. 17 կ. դրամագլուխ, 4600 ր. 74 կ. մուտք, 3119 ր. 44 կ. ելք։ 12 վանքը ունին 3628 ր. 78 կ. տարեկ. մուտք, 4214 ր. 41 կ. ելք։

Աղէքսանդրապոլ գաւառի Աղէքսանդրապոլ քաղաքում — 4 եկեղ., 26 քահանայ, 14773 արակ., 13058 իգ., ընդամ. 27831 ծխական. արականը իգականից շատ է 1715 ով։ Մի եկեղեցին ունի 6958 ծխկ. մի քահանան 1070 ծխակ.։ 1 վարդապետ, 4 եկեղ. սպաս.։ 4 եկեղեցին ունին 2384 ր. 65 կ. դրամագլուխ, 8583 ր. 96 կ. մուտք, 8289 ր. 69 կ. ելք։

Նոյն գաւառի 124 գիւղում — 122 եկ., 151 քահանայ, 2 վանք, 61514 ար., 57331 իգ., ընդամ. 118845 ծխական. արականը իգականից շատ է 4183 ով։ Մի եկեղեցին ունի 974 ծխական, մի քահանան 787 ծխկ.։ Կայ 8 եկեղ. սպաս.։ 122 եկեղեցին ունին 48909 ր. 19 կ. դրամագլուխ, 7849 ր. 38 կ. մուտք, 5345 ր. 98 կ. ելք։ 2 վանքը ունին 2812 ր. 34 ½ կ. մուտք, 2567 ր. 86 կ. ելք։

Սուրմալի գաւառի 22 գիւղում — 23 եկեղ., 30 քահանայ, 13123 ար., 12000 իգ., ընդամ. 25123 ծխական. արականը իգականից 1123 ով աւելի է։ Մի եկեղեցին ունի 1092 ծխկ., մի քահանան 837 ծխկ., 44 եկեղեցակ. սպասաւոր կայ։ 24 եկեղեցին ունին ընդամենը 14116 ր. 50 կ. դրամագլուխ. 1482 ր. մուտք, 770 ր. 20 կ. ելք տարեկան։

Էջմիածնի գաւառի 91 գիւղում — 92 եկեղեցի, 132 քահանայ, 6 վանք, 42599 արական, 37852 իգ., ընդամենը 80451 ծխական. արականը իգականից շատ է 4747 ով։ Մի եկեղեցին ունի 874 ծխակ., մի քահանան 609 ծխկ.։ Կայ 1 վարդապետ, 7 եկեղ. սպաս.։ 92 եկեղեցիները ի միասին

ունին 27468 ր. 63 կ. դրամագլուխ, 5435 ր. 74 կ. մուտք, 7798 ր. 23 կ. ելք տարեկան։ 6 վանքերը միասին ունին 2941 ր. 40 կ. մուտք, 3141 ր. 40 կ. ելք։

Նոր-Բայազիտի գաւառի Նոր-Բայազիտ քաղաքում — 2 եկ., 11 քահանայ, 4306 արական, 3928 իգական, ընդամ. 8234 ծխական, արականը իգականից շատ է 378 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 4117 ծխական, մի քահանային 749 ծխական։ Կայ 1 վարդապետ, 12 եկ. սպաս.։ 2 եկեղեցին ունին 1569 ր. 77 կ. դրամագլուխ, 874 ր. 10 կ. մուտք, 759 ր. 64 կ. ելք։

Նոյն գաւառի 57 գիւղում — 58 եկեղ., 97 քահանայ, 8 վանք, 39986 արական, 37942 իգական, ընդամենը 77928 ծխական. արականը շատ է իգականից 2044 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1344 ծխական, մի քահանային 803 ծխական։ Կայ 1 վարդապետ, 44 եկ. սպաս.։ 58 եկեղեցին ի միասին ունին 8312 ր. 26 կ. դրամագլուխ, 1653 ր. 28 կ. մուտք, 1385 ր. 74 կ. ելք։ 8 վանքը միասին ունին 4079 ր. 45 կ. դրամագլուխ, 8276 ր. 76 կ. մուտք, 8349 ր. 47 կ. ելք։

Կարս շրջանի Կարս քաղաքում — 2 եկ., 5 քահանայ, 3151 արական, 3170 իգական, ընդամ. 6321 ծխական. իգականը շատ է արականից 19 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 3160 ծխական, մի քահանային 1264 ծխական։ Կայ 1 վարդապետ։ 2 եկեղեցին ունին ի միասին 144 ր. 32 կ. դրամագլուխ, 2873 ր. 90 կ. մուտք, 2801 ր. 75 կ. ելք։

Նոյն շրջանի Կաղզուան քաղաք — 1 եկ., 3 քահանայ, 1241 արական, 1319 իգական, ընդամենը 2560 ծխական, իգականը արականից շատ է 78 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 2560 ծխական, մի քահանային 853 ծխական։ Եկեղեցին ունի 3167 ր. 72 կ. դրամագլուխ, 937 ր. 9 կ. մուտք, 790 ր. 58 կ. ելք։

Նոյն շրջանի 89 գիւղում — 86 եկ. 56 քահանայ, 4 վանք, 24554 արական, 23271 իգական, ընդամ. 47825 ծխական, արականը իգականից շատ է 1283 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 556 ծխական, մի քահանային 854։ Կայ 6 վարդապետ։ 86 եկեղեցին ունին 13977 ր. 92 կ. դրամագլուխ, 10606 ր. 20 կ. մուտք, 3458 ր. 79 կ. ելք տարեկան։ 4 վանքը ունին

ի միասին 467 ր. 28 կ. դրամագլուխ, 1695 ր. 20 կ. մուտք, 1630 ր. 10 կ. ելք։

Գանձակի նահանգի Զանգեզուր գաւառի 87 գիւղում — 89 եկեղ., 94 քահանայ, 11 վանք, 36724 արական, 30142 իգ., ընդամ. 66866 ծխկ., արականը իգականից շատ է 6582 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 751 ծխկ., մի քահանայի 711 ծխկ.։ Կայ 1 վարդապետ, 23 եկեղ. սպաս.։ 89 եկեղեցին ունին ընդամենը 16540 ր. 66 կ. դրամագլուխ, 8210 ր. 19 կ. մուտք, 1660 ր. 5 կ. ելք։ 11 վանքը միասին ունին տարեկան 6074 ր. 49 կ. մուտք, 6074 ր. 49 կ. ելք։

Ամբողջ Երեւանի թեմում կայ 643 եկեղեցի, 47 վանք, 788 քահանայ, 301764 արական, 272240 իգական, ընդամենը 574004 ծխական, որոնցից 55500 ծխկ. քաղաքաբնակ, 518504 գիւղաբնակ։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 893 ծխկ., մի քահանային 728 ծխկ.։ 643 եկեղեցին միասին ունին 239283 ր. 22 կ. դրամագլուխ, 60331 ր. 24 կ. մուտք, 43798 ր. 72 կ. ելք։ 47 վանքը միասին ունին 4546 ր. 73 կ. դրամագլուխ, 27477 ր. 55 ½ կ. մուտք, 28965 ր, 92 կ. ելք։ Ունի 1 թեմական դպրանոց 460 աշակերտով և 20 ուսուցչով։

Բ.

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԻՄԵՐԷԹԻ ԹԵՄ

Թիֆլիս նահանգի եւ նոյն գաւառի Թիֆլիս քաղաքում — 26 եկ., 1 կուսանաց վանք, 1 արքեպիսկոպոս, 1 վարդապետ, 62 քահանայ, 18 կոյս, 3 եկեղ. սպաս., 23213 արական, 20117 իգական, ընդամ. 43330 ծխական., արականը իգականից շատ է 3096 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1167 ծխական, մի քահանային 699 ծխկ.։ 26 եկեղեցին միասին ունին 107795 ր. 66 կ. դրամագլուխ, 68053 ր. 63 կ. մուտք, 50123 ր. 24 կ. ելք։ 1 դպրանոց 597 աշակերտով և 24 ուսուցչով։

Նոյն զաւառի 41 *գիւղում* — 47 *եկեղ.*, 2 *վարդապետ*, 20 *քահանայ*, 5 *եկեղ. սպասաւոր*, 9368 *արակ.*, 7884 *իգ.*, *ընդամ.* 17252 *ծխկ.*, *արականը շատ է իգականից* 1484 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 388 *ծխկ.*, *մի քահանային* 863 *ծխկ.։* 47 *եկեղեցին միասին ունին* 11320 *ր.* 88 *կ. դրամագլուխ*, 4609 *ր.* 21 *կ. մուտք*, 4415 *ր.* 27 *կ. ելք։*

Բորչալուի զաւառի 52 *գիւղում* — 52 *եկեղ.*, 1 *վանք*, 1 *վարդապետ*, 51 *քահանայ*, 2 *եկ. սպաս.*, 21677 *արակ.*, 18568 *իգ.*, *ընդամ.* 40245 *ծխկ.*, *արականը իգականից շատ է* 3109 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 774 *ծխկ.*, *մի քահանային* 789 *ծխկ։* 52 *եկեղեցին ի միասին ունին* 8807 *ր.* 98 *կ. դրամագլուխ*, 2197 *ր.* 79 *կ. մուտք*, 1681 *ր.* 71 *կ. ելք։ Մի վանքը ունի* 7 *ր.* 71 *կ. դրամագլուխ*, 957 *ր.* 74 *կ. մուտք*, 950 *ր.* 36 *կ. ելք։*

Դուշէթ զաւառի Դուշէթ քաղաքում — 2 *եկեղ.*, 1 *քհ.*, 1 *եկ. սպաս.*, 378 *ար.*, 354 *իգ.*, *ընդամ.* 732 *ծխկ.*, *արականը իգականից շատ է* 24 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 366 *ծխկ.*, *մի քահանային* 732 *ծխկ.։* 2 *եկեղեցին միասին ունին* 2376 *ր.* 58 *կ. դրամագլուխ*, 725 *ր.* 10 *կ. մուտք*, 634 *ր.* 57 *կ. ելք։*

Նոյն զաւառի 6 *գիւղում* — 8 *եկեղ.*, 5 *քահանայ*, 1880 *ար.*, 1689 *իգ.*, *ընդամենը* 3569 *ծխկ.*, *արականը շատ է իգականից* 191 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 446 *ծխկ.*, *մի քահանային* 714 *ծխկ.։* 8 *եկեղեցին միասին ունին* 7029 *ր.* 20 *կ. դրամագլուխ*, 1053 *ր.* 37 *կ. մուտք*, 598 *ր.* 18 *կ. ելք։*

Գօրի զաւառի Գօրի քաղաքում — 3 *եկեղ.*, 1 *վարդապետ*, 5 *քահանայ*, 1426 *արակ.*, 1285 *իգ.*, *ընդամ.* 2711 *ծխկ.*, *արականը իգականից շատ է* 141 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 904 *ծխկ.*, *մի քահանային* 542 *ծխկ.։* 3 *եկեղեցին միասին ունին* 1715 *ր.* 52 *կ. դրամագլուխ*, 3816 *ր.* 42 *կ. մուտք*, 2455 *ր.* 92 *կ. ելք։*

Նոյն զաւառի 19 *գիւղում* — 19 *եկեղ.*, 21 *քահանայ*, 7394 *ար.*, 6315 *իգ.*, *ընդամ.* 13709 *ծխական*, *արականը շատ է իգականից* 1079 *ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է* 722

ծխկ., մի քահանային 653 ծխկ.։ 19 եկեղեցին միասին ունին 10693 ր. 98 կ. դրամագլուխ, 2281 ր. 50 կ. մուտք, 2639 ր. 33 կ. ելք։

Թելաւ գաւառի Թելաւ քաղաքում — 6 եկղ., 8 քահանայ, 2 եկեղ. սպաս., 2601 արական, 2446 իգ., ընդամ. 5047 ծխկ., արականը շատ է իգականից 155 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 841 ծխկ., մի քահանային 631 ծխկ.։ 6 եկեղեցին միասին ունին 2409 ր. 49 կ. դրամագլուխ, 1401 ր. 28 կ. մուտք, 1640 ր. 62 կ. ելք։

Նոյն գաւառի 17 գիւղում — 18 եկեղ., 6 քահանայ, 2147 արական, 1608 իգ., ընդամ. 3755 ծխկ., արականը շատ է իգականից 539 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 209 ծխկ., մի քահանային 626 ծխկ.։ 18 եկեղեցին միասին ունին 1425 ր. 73 կ. դրամագլուխ, 186 ր. 17 կ. մուտք, 263 ր. 49 կ. ելք։

Սղնախ գաւառի Սղնախ քաղաքում — 3 եկեղ., 6 քահանայ, 2126 արական., 2188 իգ., ընդամ. 4314 ծխկ., իգականը շատ է արականից 62 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1438 ծխկ., մի քահանային 719 ծխկ.։ 3 եկեղեցին միասին ունին 562 ր. 19 կ. դրամագ., 531 ր. 46 կ. մուտք, 430 ր. 59 կ. ելք։

Նոյն գաւառի Զաքաթալա քաղաքում — 1 եկ., 1 քահանայ, 731 ար., 566 իգ., ընդամ. 1297 ծխկ., արականը շատ է իգականից 195 ով։ Եկեղեցին ունի 1068 ր. 41 կ. դրամագ., 1440 ր. 44 կ. մուտք, 772 ր. 73 կ. ելք։

Նոյն գաւառի 12 գիւղում — 12 եկեղ., 8 քահանայ, 2774 արական, 2489 իգ., ընդամ. 5263 ծխկ., արականը շատ է իգականից 285 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 439 ծխկ., մի քահանային 658 ծխկ.։ 12 եկեղեցին ունին միասին 1782 ր. 37 կ. դրամագ., 375 ր. 30 կ. մուտք, 438 ր. 60 կ. ելք։

Ախալցխա գաւառի Ախալցխա քաղաքում — 4 եկեղ., 1 վարդապետ, 11 քահանայ, 3 եկեղ. սպաս., 4618 ար., 4752 իգ., ընդամ. 9370 ծխկ., իգականը արականից շատ է 134 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 2342 ծխկ., մի քահա-

նային 852 Ծխկ.։ 4 եկեղեցին ունին 5619 ր. 74 կ. դրամագլուխ, 5491 ր. 4 կ. մուաք, 8972 ր. 22 կ. եկ։

Նոյն գաւառի 10 գիւղում — 10 եկեղ., 7 քահանայ, 2222 արակ., 2092 իգ., ընդամենը 4314 Ծխկ., արականը իգականից շատ է 130 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 431 Ծխկ., մի քահանային 616 Ծխկ.։ 10 եկեղեցին միասին ունին 4844 ր. 82 կ. դրամագ., 1589 ր. 75 կ. մուաք, 1417 ր. 17 կ. եկ։

Ախալքալաքի գաւառի Ախալքալաք քաղաքում — 1 եկեղ., 5 քահանայ, 2571 ար., 2233 իգ., ընդամենը 4804 Ծխկ., արականը շատ է իգականից 338 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 4804 Ծխկ., մի քահանային 961 Ծխկ.։ Եկեղեցին ունի 3595 ր. 63 կ. դրամագ., 1465 ր. 76 կ. մուաք, 997 ր. 11 կ. եկ։

Նոյն գաւառի 57 գիւղում — 50 եկեղեցի, 44 քահանայ, 25054 արական, 21822 իգ., ընդամ. 46876 Ծխակ., արականը շատ է իգականից 3232 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 938 Ծխկ., մի քահանային 1065 Ծխկ.։ 50 եկեղեցին ունին ի միասին 49514 ր. 5 կ. դրամագլուխ, 2794 ր. 34 կ. մուաք, 2742 ր. 47 կ. եկ։

Գանձակ նահանգի եւ Նոյն գաւառի Գանձակ քաղաքում — 6 եկեղ., 1 եպիսկոպոս, 14 քահանայ, 5958 ար., 6184 իգ., ընդամ. 12082 Ծխակ., իգականը շատ է արականից 226 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 2014 Ծխկ., մի քահանային 863 Ծխկ.։ 6 եկեղեցին ունին 26423 ր. 36 կ. դրամագլուխ, 7269 ր. 97 կ. մուաք, 7826 ր. 75 կ. եկ։

Նոյն գաւառի 23 գիւղում — 23 եկեղ., 9 վանք, 2 վարդապետ, 26 քահանայ, 3 եկեղ. սպաս., 12544 արակ., 10958 իգ., ընդամ. 23502 Ծխակ., արականը շատ է իգականից 1586 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1022 Ծխկ., մի քահանային 904 Ծխկ.։ 23 եկեղեցին ի միասին ունին 10132 ր. 20 կ. դրամագ., 1843 ր. մուաք, 1092 ր. 36 կ. եկ։ 9 վանքը միասին ունին 30 ր. 54 կ. դրամագ., 1070 ր. 78 կ. մուաք, 1103 ր. 88 կ. եկ։

Ղազախ գաւառի Ղազախ քաղաքում — 1 եկեղ., 1

քահանայ, 300 արական, 150 իգ., ընդամ. 450 ծխկ., արականը շատ է իգականից 150 ով։ Եկեղեցին ունի 176 ռ. 7 կ. դրամագլ., 66 ռ. 25 կ. մուրաք, 57 ռ. 25 կ. եկ։

Նոյն գաւառի 47 գիւղում — 51 եկեղ., 3 վանք, 52 քահանայ, 27255 ար., 22594 իգ., ընդամ. 49849 ծխկ., արականը շատ է իգականից 4661 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 977 ծխկ., մի քահանային 959 ծխկ.։ 51 եկեղեցին ունին ի միասին 20009 ռ. 14 կ. դրամգ., 4631 ռ. 28 կ. մուրաք, 1752 ռ. 85 կ. եկ։ Վանքերի նիւթական վիճակի մասին ոչինչ չկայ տեղեկագրում։

Քութայիս նահանգի եւ նոյն գաւառի Քութայիս քաղաքում — 1 եկեղ., 2 քահանայ, 516 ար., 500 իգ., ընդամ. 1016 ծխկ., արականը շատ է իգականից 16 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1016 ծխկ., մի քահանային 508 ծխկ.։ Եկեղեցին ունի 824 ռ. 88 կ. դրամգ., 1558 ռ. 22 կ. մուրաք, 1202 ռ. 56 կ. եկ։

Նոյն գաւառի Փոթի քաղաքում — 1 եկեղ., 1 քահանայ, 59 ար., 39 իգ., ընդամ. 98 ծխկ., արականը շատ է իգականից 20 ով։ Եկեղեցին ունի 336 ռ. 15 կ. դրամագ., 148 ռ. 50 կ. մուրաք, 250 ռ. 6 կ. եկ։

Շօրապանի գաւառի 2 գիւղում — 2 եկ., 2 քահանայ, 442 ար., 420 իգ., ընդամ. 862 ծխկ., արականը շատ է իգականից 22 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 431 ծխկ., մի քահանային 431 ծխկ.։ 2 եկեղեցին ունին ի միասին 979 ռ. 50 կ. դրամգ., 503 ռ. 75 կ. մուրաք, 446 ռ. 9 կ. եկ։

Լեչխումի գաւառի Հայլաշ գիւղում — 1 եկ., 1 քահանայ, 90 ար., 90 իգ., ընդամ. 180։ Եկեղեցին ունի 561 ռ. 54 կ. դրամգ., 36 ռ. 36 կ. մուրաք, 5 ռ. 26 կ. եկ։

Ռաչինեան գաւառի Օնի գիւղում — 1 եկ., 1 քահանայ, 85 ար., 82 իգ., ընդամենը 167 ծխկ., արականը շատ է իգականից 3 ով։ Եկեղեցին ունի 140 ռ. 10 կ. դրամագ., 58 ռ. 13 կ. մուրաք, 30 ռ. 37 կ. եկ։

Բաթումի շրջանի Բաթում քաղաքում — 1 եկեղ., 2 քահանայ, 812 ար., 722 իգ., ընդամ. 1534 ծխկ., արականը շատ է իգականից 90 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է

1534 ծխկ., մի քահանային 747 ծխկ.։ Եկեղեցին ունի 279 ր. 97 կ. դրամգ., 5509 ր. 75 կ. մուրաք, 5056 ր. 50 կ. ելք։

Արդուինի գաւառակի Արդուին քաղաքում — 1 եկեղեցի, 2 քահանայ, 664 արական, 668 իգական, ընդամ. 1332 ծխկ., իգականը արականից շատ է 4 ով։ Մի եկեղեցուն ընկնում է 1332 ծխկ., մի քահանային 666 ծխկ.։ Եկեղեցին ունի 2057 ր. 10 կ. դրամգ., 1052 ր. 87 կ. մուրաք, 1288 ր. 85 կ. ելք։

Արտանուշի գաւառաբաժնի 2 գիւղում — 2 եկ., 2 քահանայ, 369 արական, 363 իգական, ընդամ. 732 ծխկ., արականը շատ է իգականից 6 ով։ Մի եկեղեցուն և մի քահանային ընկնում է 366 ծխկ.։ 2 եկեղեցին միասին ունին 2589 ր. 24 կ. դրամգ., 540 ր. 36 կ. մուրաք, 225 ր. 8 կ. ելք։

Շաւշէթի գաւառաբաժնի 2 գիւղում — 2 եկեղ., 2 քահանայ, 551 արական, 466 իգական, ընդամ. 1017 ծխկ., արականը շատ է իգականից 85 ով։ Մի եկեղեցուն և մի քահանային ընկնում է 508 ծխական։ Երկու եկեղեցին միասին ունին 1795 ր. 47 կ. դրամագլ., 468 ր. 72 կ. մուրաք, 566 ր. 35 կ. ելք։

Սօխումի գաւառակի Մցարա գիւղում — 1 եկ., 1 քահանայ, 554 արական, 503 իգական, ընդամ. 1057 ծխկ., արականը շատ է իգականից 51 ով։ Եկեղեցին ունի 200 ր. 10 կ. դրամգ., 116 ր. 93 կ. մուրաք, 206 ր. 53 կ. ելք։

Ամբողջ Վրաստանի և Իմէրէթի թեմում կայ ընդամենը 356 եկեղեցի, 14 վանք, 2 եպիսկոպոս, 8 վարդապետ, 370 քահանայ, 19 եկեղ. սպաս., 160379 արական, 140147 իգական, ընդամենը 300526 ծխական, որից 88117 ը քաղաքաբնակ, 212409 ը գիւղաբնակ։ Մի եկեղեցուն միջին թիւով ընկնում է 844 ծխակ., մի քահանային 815 ծխկ.։ 356 եկեղեցին միասին ունին 287067 ր. 5 կ. դրամագլուխ, 121816 ր. 65 կ. տարեկ. մուրաք, 100230 ր. 8 կ. տարեկ. ելք։ 14 վանքը միասին ունին 38 ր. 25 կ. դրամագլուխ, 2028 ր. 52 կ. մուրաք, 2054 ր. 24 կ. ելք։ Թեմում կայ 1 թեմական դպրանոց 597 աշակերտով և 24 ուսուցչով։

(Մնացածը միւս անգամ) Մխիթար Վարդապետ